

W komunii z Bogiem przez sakramenty

Tradycyjnie określano sakrament jako zewnętrzny znak ustanowiony przez Chrystusa, który oznacza wewnętrzną łaskę i udziela ją przyjmującemu go człowiekowi pod warunkiem spełnienia określonych wymagań. Określenie to jest jednak zbyt statyczne i urzeczowiające oraz nie oddaje osobowej i dynamicznej głębi wydarzenia sakramentalnego, w którym dokonuje się przecież spotkanie Boga z człowiekiem, osobowe i dialogiczne wydarzenie miłości.¹

1. Sakramenty jako narzędzia komunikacji osobowej i komunii

Nowsza sakramentologia mocno podkreśla związek sakramentów z wiarą konkretnych osób², ponieważ „sakrament jest przypadkiem realnej, aktualnej i historycznej komunikacji Osób Bożych z osobą człowieka”³. Ujęcie to ukazuje prawdę o więzi osób ludzkich z Trójcą Świętą poprzez sakramenty: „sakrament to objawiona trynitarna Ekonomia Zbawienia urzeczywistniana na sposób uobecnienia liturgicznego

w siedmiu swoich znakach ewangelicznych o charakterze żywej komunii między Bogiem a człowiekiem”⁴.

Sakramentalne pośrednictwo w udzielaniu się Boga ludziom dokonuje się ponadto przy pomocy Kościoła, który w mocy Ducha Świętego przekazuje na sposób znaku wcieloną obecność Bożego zbawienia.⁵ Wspólnota wierzących jest więc wspólnotą sakramentalną, która aktualizuje i konkretyzuje w sakramentach pośrednictwo miłości Chrystusa.⁶ Taka perspektywa pozwala ujmować sakramenty jako widoczne i uchwytny znaki prawdziwej bliskości i obecności Boga, komunikacji i komunii z Bogiem, które mają także zadanie tworzenia komunikacji i komunii między ludźmi.⁷

Greckie słowo *koinonia* stało się w teologii określeniem wspólnoty Trójcy Świętej oraz wynikającej z niej wspólnoty ludzi z Bogiem (udziału w życiu Bożym) i ludzi między sobą.⁸ Łaciński termin *communio* został w okresie patrystycznym zastosowany do określenia rzeczywistości Kościoła i oznacza najgłębszy z możliwych

¹ Por. H.O. Meuffels, *Kommunikative Sakramententheologie*, Freiburg – Basel – Wien 1995, 9n.

² Por. C.S. Bartnik, *Dogmatyka katolicka*, t. II, Lublin 2003, 593.

³ Tamże, 594.

⁴ Tamże, 595.

⁵ Por. A. Schilson, *Katholische Sakramententheologie auf neuen Wegen? Bemerkungen zu einer Neuerscheinungen*, „Herder Korrespondenz” 33 (1979), 571n.

⁶ Por. J. Auer, *Allgemeine Sakramentenlehre und das Mysterium der Eucharistie*, Regensburg 1974, 17-20; H.O. Meuffels, dz. cyt., 10. Por. F.-J. Nocke, *Sakramententheologie. Ein Handbuch*, Düsseldorf 1997, 50.

⁷ Por. R. Lachner, *Communio – eine Grundidee des christlichen Glaubens. Ein Beitrag zur Elementarisierung im Fach Dogmatik*, [w:] R. Lachner, E. Spiegel (Hrsg.), *Qualitätsmanagement in der Theologie. Chancen und Grenzen einer Elementarisierung im Lehramtsstudium*, Kevelaer 2003, 230; M. Jagodziński, *Sakramenty komunii*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 4 (2009), 285-288.

⁸ Por. J. Kudasiewicz, *Koinōnia w Nowym Testamencie*, [w:] A. Czaja, M. Marczewski (red.), *Communio w chrześcijańskiej refleksji o Kościele*, Lublin 2004, 55-77; R. Lachner, dz. cyt., 233n.

rodzajów więzi⁹. Nabrał on też z czasem duchowego znaczenia, oddawanego – zwłaszcza przez Jana Pawła II – przy pomocy polskiego słowa „komunia”.¹⁰

2. Komunijne ujęcie sakramentów

Pojęcie komunii stało się od II Soboru Watykańskiego centralnym pojęciem teologii i Kościoła.¹¹ Nowy *Katechizm Kościoła Katolickiego* (KKK) używa tego pojęcia w znaczeniu szerszym, nie ograniczając jego zasięgu do sakramentalnej komunii w Eucharystii, a nawet prawie nigdy nie określa Eucharystii tym słowem. Punktem wyjścia komunii jest spotkanie z Jezusem Chrystusem, który dociera do ludzi dzięki przepowiadaniu Kościoła.¹² Droga do wspólnoty z Bogiem prowadzi przez wspólnotę Boga z ludźmi, którą jest Chrystus w swojej Osobie (jako Bóg-Człowiek jest On także osobową komunią bóstwa i człowieczeństwa). Spotkanie z Chrystusem powoduje powstanie wspólnoty z Nim i z Ojcem

w Duchu Świętym, która następnie łączy ludzi między sobą. Komunia ma więc charakter teologiczny, chrystologiczny, pneumatologiczny, historiozbowczy i eklezjologiczny, a także zawiera w sobie sakramentalny wymiar bliskości Boga.¹³

Wymiar komunii w Trójcy Świętej¹⁴ jest centrum i kluczem do rozumienia wiary chrześcijańskiej.¹⁵ Kościół jako komunია jest tajemnicą trynitarną *koinonia*, obrazem Trójcy Świętej¹⁶, ale najpierw to Trójca Święta jest Komunią, stworzenie jest obrazem tej Komunii¹⁷, a w świecie dokonał się „trynitarny dramat” z grzechem jako odmową komunii, ostatecznym ustanowieniem komunii przez Jezusa Chrystusa i realizacją zbawienia¹⁸. Dzieło komunii nie zostało przy tym zakończone, gdyż do współdziałania zostaje zaproszony człowiek¹⁹ i wszystko, co wydarza się między Bogiem a ludźmi, ma charakter komunalny, a zbawienie urzeczywistnia się jako zbawienie w komunii.²⁰ Tam, gdzie objawia się Bóg będący w najgłębszej istocie

⁹ Por. M. Jagodziński, *Teologia a komunikacja*, „Studia Theologica Varsoviensia” 41 (2003) nr 2, 74. Według G. Greshakego jest to najtrafniejsze pojęcie pomagające zrozumieć wewnętrzne życie Boga; dlatego jest także kluczowym pojęciem wiary i teologii (por. *Der dreieine Gott. Eine trinitarische Theologie*, Freiburg – Basel – Wien 1997, 176-178).

¹⁰ Por. M. Jagodziński, *Sakramenty komunii*, dz. cyt., 288-290.

¹¹ Por. A. Czaja, *Communio w eklezjologii Soboru Watykańskiego II i w dokumentach posoborowych*, [w:] A. Czaja, M. Marczewski (red.), *Communio w chrześcijańskiej refleksji o Kościele*, Lublin 2004, 109-133.

¹² Por. M. Jagodziński, *Komunijny wymiar słowa Bożego*, [w:] R. Kuligowski, M. Jagodziński, D. Swend (red.), *Słowo Boże w Kościele*, Warszawa 2009, s. 45-57.

¹³ Por. R. Lachner, dz. cyt., 247n.

¹⁴ Por. G. Greshake, dz. cyt., 179.

¹⁵ Tamże, 217.

¹⁶ Por. tamże, 377-399; M. Jagodziński, *Eucharystia żywym źródłem miłości*, [w:] W. Przygoda, J. Karbownik (red.), *Miłość na nowo odkryta. Wokół Benedykta XVI encykliki o Bogu-Miłości*, Skarżysko-Kamienna 2007, 88; tenże, *Teoria komunikacyjnego działania w nauce o Trójcy Świętej*, „Studia Kossalińsko-Kołobrzeskie” 15 (2010), 59-65; G. Greshake, *Być kapłanem dzisiaj*, Poznań 2010, 74-77.

¹⁷ Por. G. Greshake, *Der dreieine Gott. Eine trinitarische Theologie*, dz. cyt., 179-325; tenże, *Być kapłanem dzisiaj*, dz. cyt., 69-73.

¹⁸ Por. tenże, *Der dreieine Gott. Eine trinitarische Theologie*, dz. cyt., 326-376.

¹⁹ Por. M. Jagodziński, *Chrystologia komunijna*, „Studia Theologica Varsoviensia” 46 (2008) nr 1, 73-78.

²⁰ Por. G. Greshake, *Der dreieine Gott. Eine trinitarische Theologie*, dz. cyt., 363-370.

Komunią-Komunikacją i natrafia na wiarę ludzi, powstaje komunijno-komunikacyjny Kościół.²¹

Wspólnota Kościoła realizuje się w istotny sposób w sakramentach, a każdy z nich rozwija specyficzny sposób komunikacyjnej komunii.²² KKK trzeci rozdział (nr 1212-1666) działu poświęconego sakramentom zatytułował „Sakramenty w służbie komunii” i przyporządkował im sakrament święceń oraz sakrament małżeństwa, ale właściwie wszystkie sakramenty służą budowaniu komunii. Warto przy tym także pamiętać, że wszystkie z nich powiązane są istotnie z Eucharystią²³ będącą sakramentalnym centrum komunii.

Komunię z Chrystusem buduje wprost słowo Boże i sakramenty.²⁴ Sakramenty stanowią środek komunikacyjny Kościoła, który owocuje komunią.²⁵ Eklezjalne akty komunikacji mają moc odtwarzania w nowych warunkach historycznych i osobowych wiekuistego wydarzenia Komunii Ojca, Syna i Ducha Świętego, które z kolei uobecniają się w kościelnej komunikacji, ożywiając dynamikę przeżywanej komunii, w której Kościół jako znak i narzędzie Bożej komunii sam staje się „sakramentem powszechnej komunii miłości”.²⁶

KKK omawia siedem sakramentów w trzech rozdziałach, wyróżniając jako pierwszą grupę „sakramenty

wtajemniczenia chrześcijańskiego”, jako drugą – „sakramenty uzdrowienia” i jako trzecią – „sakramenty w służbie komunii”. „Nie jest to oczywiście jedyny możliwy porządek, ale pozwala on dostrzec, że sakramenty tworzą pewną strukturę, w której każdy z nich ma swoje żywotne miejsce” (KKK nr 1211).

Ponieważ wszystkie sakramenty służą budowaniu komunii, można ich charakter ukazać w następujących grupach: 1. Sakramenty wtajemniczenia w komunię: chrzest – sakrament początku komunii; bierzmowanie – sakrament umocnienia komunii; Eucharystia – sakrament budowania komunii. 2. Sakramenty uzdrowienia komunii: pokuta – sakrament przywrócenia komunii; namaszczenie chorych – sakrament podtrzymywania komunii. 3. Sakramenty służby komunii: święcenia – sakrament „urzędowej” posługi komunii; małżeństwo – sakrament małżeńsko-rodzinnej służby komunii.²⁷

3. Komunijno-sakramentalne wymiary Bożego miłosierdzia

Odnowiona wizja sakramentów pozwala na jaśniejsze i pełniejsze dostrzeganie ich prawdziwej natury, ubogaca systematyczną refleksję nad nimi i może być bardzo użyteczna

²¹ Por. M. Kehl, *Kirche als Institution – eine theologische Begründung*, [w:] M. Kehl, N. Glatzel, N. Mette, *Kirche als Institution* (Deutsches Institut für Fernstudien an der Universität Tübingen. Fernstudium Katholische Religionspädagogik, Studienbrief II/1), Tübingen 1984, 121; M. Scharer, B.J. Hilberath, *Kommunikative Theologie. Eine Grundlegung*, Mainz 2002, 96; J. Moltmann, *Der dreieinige Gott*, [w:] R. Weth (Hrsg.), *Der lebendige Gott. Auf den Spuren neueren trinitarischen Denkens*, Neukirchen – Vluyn 2005, 188-190; M. Jagodziński, *Sakramenty komunii*, dz. cyt., 290n.

²² Por. H.O. Meuffels, dz. cyt., 309.

²³ Por. L. Lies, *Sakramententheologie. Eine personale Sicht*, Graz – Wien – Köln 1990; tenże, *Die Sakramente der Kirche. Ihre eucharistische Ausrichtung auf den dreifaltigen Gott*, Innsbruck – Wien 2005, 11; A. Skowronek, *Eucharystia sakrament wielkanocny*, Włocławek 1998, 159-196.

²⁴ Por. R. Skrzypczak, *Osoba i misja. Podstawy eklezjologii misyjnej w świetle personalizmu papieża Jana Pawła II*, Warszawa 2005, 335.

²⁵ Por. H. Wagner, *Dogmatyka*, Kraków 2007, 285-287.

²⁶ Por. L. Lies, *Sakramententheologie. Eine personale Sicht*, dz. cyt., 350n, 355-360.

²⁷ M. Jagodziński, *Sakramenty w służbie communio. Studium teologiczno-komunikacyjne*, Warszawa 2008, 336-408, tenże, *Sakramenty komunii*, dz. cyt., 291-293.

w kształtowaniu wiary i życia chrześcijan.²⁸ Jednym z jej elementów nowego spojrzenia może być podkreślenie komunijnego związku sakramentów z miłosierdziem Boga wraz wynikającymi z tego konsekwencjami. Przecież bez miłosierdzia Boga nie można by było nawet myśleć o komunii z Bogiem i z ludźmi. We współczesnym nauczaniu Kościoła coraz bardziej dochodzi do głosu prawda o Bożym miłosierdziu, a zainteresowanie tą kwestią narasta wśród teologów.²⁹

W adhortacji *Reconciliatio et paenitentia* Jan Paweł II napisał: „Pierwsze podstawowe dane, których dostarczają nam Księgi Święte Starego i Nowego Testamentu, dotyczą miłosierdzia Boga i Jego przebaczenia. (...) Kiedy nadeszła pełnia czasu Syn Boży, przychodząc jako Baranek, który głodzi i bierze na siebie grzech świata, jawi się jako ten, który ma władzę sądzenia czy też odpuszczania grzechów, który nie przyszedł, aby potępiać, ale aby przebaczać i zbawiać. (...) tę władzę odpuszczania grzechów Jezus przekazuje przez Ducha Świętego (...) swoim Apostołom: ‘Weźmijcie Ducha Świętego! Którym odpuszcicie grzechy, są im odpuszczone, a którym zatrzymacie, są im zatrzymane’ (J 20,22). (...) Udziela tej władzy Apostołom również z prawem przekazywania jej (...) następcom, obdarzonym przez tychże Apostołów misją i odpowiedzialnością za kontynuowanie ich dzieła głosicieli Ewangelii i szafarzy zbawczego dzieła Chrystusa” (nr 29).³⁰

Można dostrzec w tych słowach przede wszystkim Jezusa Chrystusa jako „Prasakrament Bożego miłosierdzia”, pozwalają one patrzeć także na Kościół jako na „podstawowy sakrament miłosierdzia”, a na wszystkie konkretne sakramenty Kościoła jako na „sakramenty miłosierdzia”. Inicjatywa Boga „bogatego w miłosierdzie”³¹ „urzeczywistniła się i objawia w odkupieńczym akcie Chrystusa, który promieniuje na świat poprzez posługę Kościoła”³². Bardzo wymowne są w tej kwestii słowa papieża zawarte w encyklice *Dives in misericordia*: „W ten też sposób staje się w Chrystusie i przez Chrystusa szczególnie ‘widzialny’ Bóg w swoim miłosierdziu, uwypatnia się ten przymiot Bóstwa, który już Stary Testament (przy pomocy różnych pojęć i słów) określał jako miłosierdzie. Chrystus nadaje całej starotestamentalnej tradycji miłosierdzia Bożego ostateczne znaczenie. Nie tylko mówi o nim i tłumaczy je poprzez porównania i przypowieści, ale nade wszystko sam ją wciela i uosabia. Poniekąd On sam jest miłosierdziem. Kto je widzi w Nim, kto je w Nim znajduje, dla tego w sposób szczególny ‘widzialnym’ staje się Bóg jako Ojciec ‘bogaty w miłosierdzie’ (Ef 2,4)” (nr 2).

W *Reconciliatio et paenitentia* Jan Paweł II napisał, że „Kościół ma misję głoszenia tego pojednania i trwania w świecie jako jego sakrament. Sakramentem, czyli znakiem i narzędziem pojednania, jest Kościół z wielu tytułów o różnym znaczeniu,

²⁸ Por. J. Salij (rec.), Marek Jagodziński, *Sakramenty w służbie communio. Studium teologiczno-komunikacyjne*, Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2008, ss. 483, „Studia Theologica Varsaviensia” 46 (2008) nr 2, 283.

²⁹ Por. M. Kowalczyk, *Sakramentologia*, [w:] K. Góźdz, K. Guzowski (red.), *Dogmatyka w perspektywie Bożego miłosierdzia*, Lublin 2010, 199-207.

³⁰ Adhortacja *Reconciliatio et paenitentia*, nr 29.

³¹ Por. Jan Paweł II, Adhortacja *Reconciliatio et paenitentia*, nr 22.

³² Tamże, nr 10.

a wszystkie one są zbieżne w dążeniu do otrzymania tego, co Boża inicjatywa miłosierdzia pragnie człowiekowi przekazać”.³³ Kościół jest sakramentem pojednania, czyli sakramentem tej „Bożej inicjatywy miłosierdzia”. Kościół jest tym sakramentem „poprzez siedem Sakramentów, które we właściwy każdemu z nich sposób ‘tworzą Kościół’”. Przypominając bowiem i na swój sposób odnawiając tajemnicę paschalną Chrystusa, wszystkie Sakramenty są źródłem życia dla Kościoła, a w jego rękach narzędziami nawrócenia do Boga i pojednania między ludźmi.”³⁴

Benedykt XVI także nieustannie podkreśla to w adhortacji *Sacramentum caritatis*: „Eucharystia jest w całym tego słowa znaczeniu ‘tajemnicą wiary’, ‘streszczeniem i podsumowaniem całej naszej wiary’”. „Wiara i sakramenty to dwa uzupełniające się aspekty życia kościelnego. Wzbudzona przez głoszenie słowa Bożego, dzięki łasce wiara karmi się i wzrasta w spotkaniu ze zmartwychwstałym Panem, które realizuje się w sakramentach” (nr 6). Eucharystia jest „przyczynową zasadą Kościoła” i „najwyższym sakramentalnym wyrazem komunii w Kościele”³⁵ (por. nr 14n). Sakramentalność Kościoła wyraża się dlatego także w ściślejszej relacji Eucharystii ze wszystkimi pozostałymi sakramentami i z życiem chrześcijańskim (por. tamże, nr 16). Dlatego papież omawia związek Eucharystii z sakramentami wtajemniczenia chrześcijańskiego, sakramentem pojednania, namaszczenia chorych,

święceń i małżeństwa (por. nr 17-29). Skoro zgodnie z określeniem II Soboru Watykańskiego Eucharystia jest „sakramentem miłosierdzia”³⁶, to z tego jej związku ze wszystkimi pozostałymi sakramentami muszą wyrastać także ich wymiary miłosierdzia.³⁷

Jan Paweł II napisał, że „w tajemniczym dynamizmie Sakramentów (...) można dostrzec pewien, nie zawsze podkreślany, aspekt: każdy z Sakramentów, poza właściwą sobie łaską, jest również znakiem pokuty i pojednania, a zatem w każdym z nich może nastąpić ożywienie tego wymiaru życia duchowego.”³⁸ Życie duchowe opiera się na komunii z Bogiem, toteż bez trudu można dostrzec w takim ujęciu komuniijne znamię sakramentów.³⁹

Sakrament Chrztu jako sakrament początku komunii „zawiera (...) fakt nawrócenia i przywrócenia właściwego ładu w stosunkach z Bogiem, pojednanie z Bogiem wraz ze zgładzeniem grzechu pierwotnego i idące za tym włączenie do wielkiej rodziny pojednanych”⁴⁰ (por. KKK nr 1262n).

Sakrament Bierzmowania jako sakrament umocnienia komunii „przynosząc pełnię Ducha Świętego i wprowadzając w dojrzałość życia chrześcijańskiego (...) oznacza i urzeczywistnia pełniejsze nawrócenie serca oraz ściślejszą i skuteczną przynależność do tej społeczności pojednanych, jaką jest Kościół Chrystusowy.”⁴¹

Sakrament Eucharystii, będący sakramentem budowania komunii, II Sobór Watykański nazywa „sakramentem

³³ Tamże, nr 11.

³⁴ Tamże. Por. Benedykt XVI, Adhortacja *Sacramentum caritatis*, nr 16.

³⁵ Benedykt XVI cytuje tu encyklikę Jana Pawła II, *Ecclesia de Eucharistia*, nr 38.

³⁶ Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum concilium*, nr 47.

³⁷ Por. M. Jagodziński, *Sakramenty miłosierdzia*, [w:] E. Matulewicz (red.), *Oblicza miłosierdzia*, Warszawa 2010, 78.

³⁸ Adhortacja *Reconciliatio et poenitentia*, nr 27.

³⁹ Por. M. Jagodziński, *Sakramenty miłosierdzia*, dz. cyt., 78-82.

⁴⁰ Jan Paweł II, Adhortacja *Reconciliatio et poenitentia*, nr 27.

⁴¹ Tamże.

miłosierdzia”.⁴² KKK zamieszcza na temat komunijnych owoców przyjmowania Eucharystii następujące słowa: „Ciało Chrystusa, które przyjmujemy w Komunii, zostało ‘za nas wydane’; Krew, którą pijemy, została ‘wylana za wielu na odpuszczenie grzechów’”. Dlatego Eucharystia nie może jednoczyć nas z Chrystusem, nie oczyszczając nas równocześnie z popełnionych grzechów i nie zachowując nas od grzechów w przyszłości...” (nr 1393). Poza tym przyjmowanie Eucharystii w oczywisty sposób zobowiązuje do miłosierdzia względem ubogich braci.⁴³ KKK cytuje w tej kwestii wyrzuty św. Jana Chryzostoma: „Skosztowałeś Krwi Pana, a nie zauważasz nawet swego brata. Znieważasz ten stół, jeśli nie uznajesz za godnego udziału w twoim pożywieniu tego brata, który był godny zasiadać przy tym samym stole Pana. Bóg uwolnił cię od wszystkich grzechów i zaprosił do swego stołu, a ty nawet wtedy nie stałeś się bardziej miłosierny.”⁴⁴

O Sakramencie Kapłaństwa (sakramencie święceń) jako sakramencie urzędowej posługi komunii Jan Paweł II napisał, że „ma dawać Kościołowi Pasterzy, którzy będąc nauczycielami i przewodnikami, powołani są ponadto do tego, by być świadkami i sprawcami jedności, budowniczymi rodziny Bożej, obrońcami i stróżami komunii tej rodziny przeciwko zaczynom podziału i rozproszenia.”⁴⁵

„Sakrament Małżeństwa – jako sakrament małżeńsko-rodzinnej służby komunii – wyniesienie ludzkiej miłości pod działaniem łaski, jest znakiem miłości Chrystusa do Kościoła, ale także znakiem zwycięstwa, jakie dzięki niemu małżonkowie mogą odnosić nad siłami zniekształcającymi i niszczącymi miłość⁴⁶, tak że rodzina zrodzona z tego Sakramentu staje się również znakiem Kościoła pojednanego i sprawującego pojednanie świata we wszystkich jego strukturach i instytucjach.”⁴⁷

O Sakramencie Chorych jako sakramencie podtrzymania komunii Jan Paweł II napisał: „jest w doświadczeniu choroby i starości, a szczególnie w ostatniej godzinie chrześcijanina, znakiem ostatecznego nawrócenia do Pana oraz całkowitego przyjęcia bólu i śmierci jako pokuty za grzechy. W tym dokonuje się najwyższe pojednanie z Ojcem.”⁴⁸

Specjalne miejsce wśród sakramentów miłosierdzia zajmuje wreszcie Sakrament Pokuty – sakrament nawrócenia i pojednania – sakrament przywrócenia komunii: „istniała zawsze w świadomości Kościoła mocna i niezmienna pewność, że z woli Chrystusa przebaczenie dawane jest każdemu poprzez sakramentalne rozgrzeszenie, którego udzielają szafarze Sakramentu Pokuty: pewność ta ze szczególną mocą została potwierdzona zarówno przez Sobór Trydencki,

⁴² Zob. Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum concilium*, nr 47: „Zbawiciel nasz podczas Ostatniej Wieczerzy, tej nocy, kiedy został wydany, ustanowił Eucharystyczną Ofiarą Ciała i Krwi swojej, aby w niej na całe wieki, aż do swego przyjścia, utrwalił Ofiarę Krzyża i tak umiłowanej Oblubienicy Kościołowi powierzyć pamiątkę swej Męki i Zmartwychwstania: sakrament miłosierdzia, znak jedności, węzeł miłości, ucztę paschalną, w której pożywamy Chrystusa, w której dusza napełnia się łaską i otrzymuje zadatek przyszłej chwały.”

⁴³ Por. M. Jagodziński, *Eucharystia żywym źródłem miłości*, dz. cyt., 88-98.

⁴⁴ *In epistulam I ad Corinthios*, homilia 27, 5 (PG 61, 230).

⁴⁵ Jan Paweł II, *Adhortacja Reconciliatio et poenitentia*, nr 27.

⁴⁶ Por. KKK nr 1606-1608.

⁴⁷ *Adhortacja Reconciliatio et poenitentia*, nr 27.

⁴⁸ Tamże.

jak przez Sobór Watykański II: 'Ci (zaś), którzy przystępują do Sakramentu Pokuty, otrzymują od miłosierdzia Bożego przebaczenie zniewagi wyrządzonej Bogu i równocześnie dostępują pojednania z Kościołem, któremu grzesząc zadali ranę, a który przyczynia się do ich nawrócenia miłością, przykładem i modlitwą'. (...) Zbawiciel nasz Jezus Chrystus ustanowił w swoim Kościele Sakrament Pokuty, aby wierni, którzy popełnili grzech po Chrzcie, mogli otrzymać łaskę i pojednać się z Bogiem"⁴⁹ (por. KKK nr 1441-1445). Chodzi tu o „drugą deskę (ratunku) po rozbiciu, jakim jest utrata łaski” (KKK nr 1446). Jest ono „nieustannym zadaniem dla całego Kościoła, który obejmuje ‘w łonie swoim grzeszników’ i który ‘będąc święty i zarazem ciągle potrzebujący oczyszczenia, nieustannie podejmuje pokutę i odnowę’. Ten wysiłek nawrócenia nie jest jedynie dziełem ludzkim. Jest on poruszeniem ‘skruszonego serca’, pociągniętego i dotkniętego łaską, pobudzającą do odpowiedzi na miłosierną miłość Boga,

który pierwszy nas umiłował” (KKK nr 1428). Słowa formuły rozgrzeszenia wyrażają jasno istotne elementy tego sakramentu: Ojciec miłosierdzia jest źródłem wszelkiego przebaczenia, dokonuje pojednania grzeszników przez Paschę swojego Syna i dar Ducha Świętego za pośrednictwem modlitwy i posługi Kościoła (por. KKK nr 1449).

4. Podsumowanie i wnioski

Komunia z Bogiem, który jest Komunią Ojca, Syna i Ducha Świętego, dokonuje się w Kościele, który jest komunią budowaną przez słowo i sakramenty. Każdy z sakramentów ma w sobie komunikacyjny potencjał, który we właściwy mu sposób przyczynia się do budowania komunii opartej na miłości Boga, który jest „bogaty w miłosierdzie”. Odczytywane w kluczu miłosierdzia sakramenty ukazują swój komunikacyjny potencjał, kulminujący w komunii z Bogiem, która jednak nierozłącznie warunkowana jest komunią z ludźmi i uzdalnia do niej.

Ks. prof. UKSW dr hab. Marek Jagodziński – Instytut Teologiczny Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Radomiu.

⁴⁹ Tamże, nr 30. Por. II Sobór Watykański, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, nr 11.